

Livsmedelsverkets yttrande om ”Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning” (M2020/02035)

Livsmedelsverket har, utifrån verkets uppdrag och kompetensområde, inget att erinra mot utredningens förslag om genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning. Nedan följer Livsmedelsverkets synpunkter i kapitelordning.

Allmänt

Som framhålls i promemorian måste även livsmedelshygienlagstiftningen samt lagstiftningen om material i kontakt med livsmedel följas vid ett genomförande av förslagen. I detta sammanhang vill Livsmedelsverket framhålla att det kan finnas vissa faror ur ett riskperspektiv med att ha för bråttom med övergången från engångsplast till andra material. Plast är ett av få material som är detaljreglerat för att säkerställa att de är säkra att använda i kontakt med livsmedel. För andra material, som exempelvis papper och kartong, finns det enbart allmänt hållna bestämmelser och här läggs ett stort ansvar på företagaren att visa på att materialet är säkert genom att kunna hänvisa till relevant riskvärdering. Detsamma gäller för andra nya ”innovativa” material som dyker upp på marknaden.

Allt eftersom företag har övergått till andra material för att ersätta engångsplast, så har det också börjat dyka upp rapporter om tveksamma användningar. Exempelvis har Livsmedelsverket mottagit klagomål från konsumenter gällande avfallspåsar som erbjuds i livsmedelsbutiker, i syfte att förvara frukt och bröd. Livsmedelsverket vill understryka att det är viktigt att ha med ett materialperspektiv och ett hygienperspektiv när man t.ex. vägleder om den nya lagstiftningen.

Om man ska kunna hålla hygienlagstiftningens och kontaktmateriallagstiftningens krav ser Livsmedelsverket att det kan bli stora praktiska svårigheter med att återanvända flergångsprodukter. Livsmedelsverket vill framhålla att möjligheten att ha med egen matlåda är ett viktigt alternativ för att minska användandet av plast.

Synpunkter avseende kapitel 8 som kopplar till lagstiftningen om material avsedda att komma i kontakt med livsmedel (kontaktmateriallagstiftningen):

Livsmedelsverket vill framhålla att det utifrån kontaktmateriallagstiftningen är viktigt att

2021-03-04

Dnr 2020/04606

se över vad produkterna ska användas till. Alla material och produkter är inte lämpliga att använda till alla sorters livsmedel (sura, feta etc.) och alla temperaturer. Det är viktigt att det säkerställs att märkning eller information om eventuella begränsningar i användningen följer med produkterna så att de livsmedelsföretagare som tillhandahåller dessa vet hur de kan användas på ett säkert sätt. Det gäller även hur de kan göras rent, exempelvis om produkten tål maskindisk etc. Det är även viktigt att produkter av papper och kartong som undantas från åtgärder och därmed kan ersätta nuvarande material i engångsprodukter är säkra med avseende på överföring av farliga ämnen till livsmedel. Vidare nämns flergångsmuggar av bambu i promemorian. Om det med detta avses bambuplast vill Livsmedelsverket framhålla att det inte är ett tillåtet material att använda i kontakt med livsmedel (sid 231).

När det gäller material och produkter av plast som är avsedda för flergångsbruk så ska de vara testade för detta ändamål enligt förordning (EU) nr 10/2011.

Material och produkter som släpps ut på gemenskapsmarknaden ska kunna identifieras genom ett lämpligt system som gör det möjligt att spåra dem genom märkning eller relevant dokumentation eller information (artikel 17 i förordning 1935/2004). Generellt sett brukar spårbarhetskrav handla om 'företagsstegen' i kedjan och inte omfatta slutkonsumenter. Enligt art. 2.1 a) avses med spårbarhet: förmågan att spåra och följa upp ett material eller en produkt genom alla led av tillverkning, förädling och distribution. I artikel 17 nämns t.ex. samtliga stadier samt från och till vilka företag. Det finns således inte något som ger stöd för att man avsett även slutkonsumenter. Artikeln är sannolikt inte skriven utifrån ett återvinnings- eller återanvändningsperspektiv. Det är viktigt att titta närmare på hur ovan nämnda artikel kan uppfyllas vid ett återanvändningsförfarande där slutkonsumenter blir ett led i kedjan.

Det kan behöva ses över hur lång hållbarhet förpackningar som används har, dvs hur många gånger en produkt kan användas och anses säker och hålla den kvalitet som behövs. Ett system som gör det möjligt för de livsmedelsföretag som ska använda produkterna att se över detta kan komma att behövas. Kopplat till detta kan det behöva finnas rutiner för när produkter som inte håller måttet ska kasseras. Beroende på vilket material som används kan det finnas risk för att produkterna blir repiga, missfärgade och luktar, vilket då ökar risken för att de påverkar livsmedlen på ett negativt sätt.

Synpunkter avseende kapitel 8 som kopplar till livsmedelshygienkraven i livsmedelslagstiftningen samt artikel 14 i förordning (EG) 178/2002:

Det är viktigt att det går att säkerställa att de produkter som ska återanvändas kan rengöras tillräckligt. Under en period då produkterna är hos konsument finns ingen kontroll över vad de används till. Det behöver även säkerställas att materialet är tillräckligt inert för att inte ta upp andra ämnen som kan ha nyttjats vid konsumenters hantering i hemmet, såsom exempelvis lösningsmedel. Det är vidare viktigt att se till att eventuella allergener inte kan fastna och finnas kvar i produkten efter rengöring, så att de

2021-03-04

Dnr 2020/04606

skulle kunna överföras till livsmedel vid nästa användning och därmed innebära en fara för vissa konsumenter.

Livsmedelsverket anser att det inte går att göra avkall på att flergångsalternativ ska rengöras och desinficeras på ett säkert sätt, t.ex. i en diskmaskin, och ställer sig frågande till vilken metod för desinficering som avses i följande: ”Det finns även maskiner där det är möjligt att fylla på dryck där maskinen först desinficerar det kärl som används.” (s. 113).

Kapitel 9, 9.1

Som framgår av promemorian finns det en risk för sanitär olägenhet vid insamling av flaskor med mejeriprodukter. Införandet av det utökade pantsystemet kan indirekt leda till försämrad livsmedelshygien från mögelsporer men också för att insamlingsplatsen, som ofta ligger i anslutning till en livsmedelsbutik, riskerar att dra till sig skadedjur. Förslagen att öka återvinningen kan också leda till sanitära problem hos konsumenter och på platser för återvinning. Detta behöver inte inverka på livsmedelssäkerheten men kan leda till andra olägenheter, framförallt lukt men den ökade återvinningen kan också dra till sig skadedjur.

Kapitel 14, 14.2

Som framgår av promemorian är plastförpackningar ofta betydelsefulla för matens hållbarhetstid och därmed av betydelse för att minska matsvinnet. Mat och dryck för avhämtning är avsedda att förtäras inom en kort tid, varför behovet att använda plast till just avhämtningsvaror är mindre, men för andra produkter är plastförpackningar viktigt.

Livsmedelsverket bedömer att det kommer att behövas tydlig vägledning om vilka förpackningar som kan undantas från återvinningskravet på 75 %. Kan t.ex. butiksförpackat, vacuum eller modifierad atmosfär anses förlänga hållbarheten ”inte obetydligt” hos livsmedlet?

Som även framhålls ovan leder ökade krav på återvinning av förpackningar för livsmedel till ökade risker för sanitär olägenhet. Naturvårdsverket föreslås kunna ges möjlighet att meddela föreskrifter om undantag, men Livsmedelsverket vill framhålla att det här finns ett behov av förtydliganden och vägledning.

Kapitel 24.4.2

Livsmedelsverket vill uppmärksamma på följande konsekvens för kommunerna. Det finns en överhängande risk för att förslagen medför behov av en utökad offentlig kontroll av att livsmedelsföretagarna uppfyller livsmedelshygienlagstiftningens krav och kontaktmateriallagstiftningens krav rörande de förpackningar som återanvänds.

Som ovan nämnts läggs ett stort ansvar på företagarna att visa på att kontaktmaterialet är säkert för det tänkta ändamålet. Nya material kommer även troligen att tas fram i större

2021-03-04

Dnr 2020/04606

utsträckning. Livsmedelsverket ser mot denna bakgrund att lagstiftningen kommer att medföra ett stort ökat behov av vägledning och rådgivning till företagare och kontrollmyndigheter, inklusive arbete med riskvärderingar, som verket inte har möjlighet att tillgodose i nuläget.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen har deltagit områdeschef Kristina Ohlsson, ämneskoordinator Sara Babakirad, statsinspektör Christin Furuhausen, toxikolog Marie-Louise Nilsson, samt Johanna Heldén, föredragande.

Annica Sohlström

Johanna Heldén